การเตรียมหว่านหรือปักดำ

1) การทำนาหว่านน้ำตม

- ขั้นตอนที่ 1 คือไถครั้งที่ 1 จากนั้นแช่น้ำทิ้งไว้ประมาณ 7- 10 วัน ต่อด้วยการไถครั้งที่ 2 ไถพร้อมคราด ทำเทือกพร้อมที่จะหว่าน ลักษณะเทือกจะต้องไม่มีน้ำมากเกินไป เพราะถ้ามีน้ำมากเมล็ดข้าวจะไม่งอก

- ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมเมล็ดพันธุ์ เมล็ดข้าวต้องคัดสรรเมล็ดที่สมบูรณ์ หลังจากนั้นนำเมล็ดพันธุ์ข้าวที่จะหว่านไปแช่น้ำไว้ประมาณ 1 คืน หลังจากนั้นนำขึ้นมาแบ่งจาก 1 กระสอบเป็น 2 ส่วน บรรจุกระสอบที่น้ำสามารถซึมซับได้สะดวก นำข้าวที่แบ่งไว้วางไว้บนพื้นดินใช้กระสอบป่านคลุมไว้แล้วก็รดน้ำบนกระสอบอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง พร้อมพลิกกระสอบไปมาเพื่อที่จะให้เมล็ดพันธุ์แตกหน่อทั่วถึงกัน หุ้มอย่างนี้ไว้ 2 คืน

- ขั้นตอนที่ 3 การหว่าน

1. แปลงที่จะหว่านต้องดูเทือกอย่าให้มีน้ำมาก
2. หว่านใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างน้อยไร่ละประมาณ 20 - 25 กิโลกรัม
3. ถ้าหว่านห่างเกินไปจะทำให้ข้าวแตกกออกมามากและถ้าหว่านแน่นเกินไปการแตกกอน้อย แต่วัชพืชจะไม่ขึ้น
4. เมื่อหว่านแล้วจะทำอย่างไรก็ได้ที่จะระบายน้ำออกให้เร็วที่สุด พยายามอย่าให้มีน้ำขัง เพราะว่าถ้าน้ำขังที่นาแล้วจะทำให้มีน้ำขังและเมล็ดข้าวจะเน่าเสีย

- ขั้นตอนที่ 4 การหว่านปุ๋ย

1. หว่านปุ๋ยครั้งที่ 1 ระยะ 10 – 20 วัน เพื่อให้ต้นกล้าอุดมสมบูรณ์
2. หว่านปุ๋ยครั้งที่ 2 ระยะ 40 - 45 วันจะ เพื่อบำรุงเมล็ดพันธ์ เพราะเป็นระยะที่ต้นข้าวกำลังตั้งท้อง

2) การทำนาปักดำ

- ขั้นตอนที่ 1 คือ การหว่านกล้าลงบนแปลงให้สม่ำเสมอทั่วทั้งแปลง แปลงต้นกล้าควรปล่อยให้ว่างไว้ไม่ต้องปลูกข้าวเพื่อป้องกันข้าวเรื้อ ควรไถแปลงกล้าตากทิ้งไว้หลังจากทำการถอนต้นกล้าหมดแปลงแล้ว

- ขั้นตอนที่ 2 คือ การถอนต้นกล้านั้นเมื่อต้นกล้ามีอายุประมาณ 20 - 30 วันและการถอนต้นกล้าควรถอนอย่างระมัดระวังอย่าให้กล้าช้ำมาก ส่วนต้นกล้าที่ถอนเสร็จแล้ว ควรนำไปปักดำโดยเร็ว กล้าที่ถอนควรแช่น้ำอยู่ตลอดเวลา

- ขั้นตอนที่ 3 คือ การปักดำนั้นควรเลือกต้นกล้าที่แข็งแรง ปราศจากโรค แมลงรบกวน ไม่ใช้กล้าย่างปล้อง การปักระดับน้ำไม่ลึกเกินไป ไม่ปักดำลงไปในดินให้ลึกมากนัก เพราะจะทำให้การแตกกอช้าหรือลดจำนวนการแตกกอลง ทำให้ผลผลิตลด

Prince of Songkla University Pattani Campus

ศัตรูและวัชพืชของการทำนา

- ศัตรูของนาส่วนมากจะเป็นหอยเชอรี่ หนู เพลี้ย หนอน เป็นต้น ส่วนวัชพืชนั้นจะเป็นวัชพืชจำพวกต้นหญ้า ต้นกก

การเก็บเกี่ยว

- การเก็บเกี่ยวข้าว โดยทั่วไปของจังหวัดปัตตานีจะมีวิธีการเก็บเกี่ยว 2 แบบ คือใช้แรงงานคนเก็บเกี่ยว โดยมีอุปกรณ์ คือ แกระ เคียว และการเก็บเกี่ยวโดยใช้เครื่องจักร เช่น รถเกี่ยวข้าว ส่วนการเก็บเกี่ยวด้วยแกระจะสูญเสียข้าวน้อยกว่าการเกี่ยวด้วยเคียว ระยะเวลาการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม คือ 28 วันหลังจากข้าวออกดอก แต่ทั้งนี้อยู่ที่การใช้พันธุ์ข้าวด้วยว่าใช้พันธุ์ข้าวพื้นเมืองหรือพันธ์ข้าวส่งเสริม และก่อนที่จะมีการเก็บเกี่ยวข้าวนั้น บางพื้นจะมีประเพณีในการเก็บเกี่ยวด้วย

สาเหตุของนาร้าง

1) การปลูกยางพารา

- การทำสวนยางพาราเป็นอีกอาชีพหลักในจังหวัดปัตตานีมาช้านาน ปัจจุบันแนวโน้มการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราในพื้นที่นามากขึ้น และสาเหตุที่สำคัญของปัญหานาร้าง เกิดจากเกษตรกรให้ความสำคัญกับการทำสวนยางพารา เพราะชาวบ้านมีความคิดว่า การทำนานั้นกว่าจะได้เงินสดต้องใช้เวลาหลายเดือนตั้งแต่การเตรียมดิน หว่าน ปักดำดูแลรักษา เก็บเกี่ยว ต้องใช้เวลานาน 4 – 6 เดือน ขึ้นอยู่กับเมล็ดพันธุ์ข้าว ยิ่งกว่านั้นในบางฤดูกาลที่โชคไม่เข้าข้าง เกษตรกรต้องประสบกับปัญหานาล่มเนื่องจากน้ำท่วมเสียอีก ในขณะการทำสวนยางพารา เกษตรกรจะได้เงินสด

- การปลูกยางพาราในพื้นที่นาร้างหรือนาที่ยังไม่ร้างแต่เจ้าของที่นาสนใจที่จะเปลี่ยนการทำนาไปสู่อาชีพการทำสวนยางพารานั้น การปลูกยางพาราในพื้นที่นาร้างนั้น เกษตรกรยังขาดข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับการทำสวนยางพาราในพื้นนาเพียงแต่ว่าการทำสวนยางพารานั้นมีราคาสูงก็เลยมีความสนใจที่จะปลูกยาง การปลูกยางพาราในพื้นที่นาโดยการยกร่องนั้น ลำต้นจะเป็นปกติเฉพาะใน 3 ปี แรกเท่านั้น หลังจากนั้นลำต้นจะโตช้ามาก ยางที่ครบอายุที่จะกรีดได้จะมีขนาดลำต้นเล็กกว่าปรกติมาก และแน่นอนปัญหาความไม่สมบูรณ์ของลำต้น ย่อมส่งผลต่อผลผลิตอย่างแน่นอน

2) การปลูกปาล์มน้ำมัน

- ในเมื่อพื้นที่นาถูกปล่อยทิ้งร้างโดยไม่ก่อประโยชน์มากขึ้น ประกอบกับทางการเองโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ให้การส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันเพื่อการผลิตไบโอดีเซลเป็นพลังงานทดแทน คือ เปลี่ยนนาร้างให้เป็นนาปาล์ม ชาวนาหรือเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่เข้าร่วมโครงการนาที่มีอยู่ไม่ได้ทำอยู่แล้ว โดยทิ้งร้างไว้ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร เมื่อรัฐให้ทุกอย่างฟรี ตั้งแต่การยกร่องเตรียมพื้นที่ พันธุ์ และปุ๋ยของต้นปาล์มอายุได้ 3 ปี เกษตรกรลงทุนแค่แรงงานในการดูแลสวนเท่านั้น อย่างไรก็ตามตัวเกษตรกรเองก็เต็มไปด้วยความกังวลในประเด็นของความแน่นอนของปริมาณผลผลิตที่จะออกมาจะได้ผลหรือเปล่า เพราะว่าพันธุ์ปาล์มน้ำมันที่ปลูกนั้นจะเป็นตัวผู้หรือตัวเมีย นอกจากนี้การปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่นาร้าง

Prince of Songkla University Pattani Campus

ต้องประสบกับปัญหาหนูมากินต้นอ่อนของต้นปาล์ม ดั้งนั้นพื้นที่นาจำนวนไม่น้อยที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำนาต้องถูกเปลี่ยนเป็นการปลูกปาล์ม

- ปัญหาน้ำท่วมขังที่นาและเป็นการท่วมซ้ำซาก เป็นเหตุให้ชาวบ้านขยาดละทิ้งที่นาให้นาร้างในที่สุด จากการศึกษาพบว่าในอดีต การเกิดปัญหาน้ำท่วมที่นา จนประสบปัญหานาล่ม จะมีน้อยมาก เว้นแต่บางปีที่มีฝนตกอย่างหนัก จนเกิดสภาพน้ำท่วมใหญ่ จึงจะสร้างความเสียหายให้กับนาข้าว แต่ปัจจุบันกลับพบว่าชาวนาบางพื้นที่ต้องประสบกับปัญหาล่มถี่มาก ทั้งๆที่ไม่ได้มีฝนตกอย่างหนัก จึงเกิดสภาพน้ำท่วมใหญ่ก็ตาม สาเหตุสำคัญที่ทำให้ที่นาบางพื้นที่ต้องประสบกับปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก จนทำให้ที่นาต้องปล่อยทิ้งร้าง คือ การสร้างถนนที่ยกพื้นสูงและปัญหาคันคลองส่งน้ำขวางทางน้ำ

ข้อสังเกตที่น่าสนใจจากการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นต่อปัญหานาร้าง คือ

1. ในฤดูแล้งคลองชลประทาน ที่เป็นคลองส่งน้ำ กลับก่อปัญหากล่าวคือ ระดับน้ำจะลึกลงไปในท้องคลอง ทำให้ดินในที่นา 2 ฝั่งคลองแห้งสนิทไม่สามารถทำนาได้
2. ในบางพื้นที่ ทางชลประทานได้สร้างคลองไส้ไก่อยู่ในระดับต่ำกว่าแปลงนา เป็นเหตุให้ชาวนาไม่สามารถระบายน้ำลงสู่แปลงนาได้
3. ในบางพื้นที่คลองไส้ไก่ชำรุด ส่งผลกระทบต่อการระบายน้ำ
4. ชาวนาที่อยู่ปลายน้ำไม่ค่อยได้รับน้ำจากระบบชลประทาน เพราะชาวนาที่อยู่ต้นน้ำ ดึงไปใช้หมด
5. ระบบการจ่ายน้ำของทางชลประทานดีมากแต่ยังมีปัญหาระบบการระบายน้ำ

ทัศนคติของชาวนาที่มีต่ออาชีพการทำนาแย่ลงเป็นลำดับ

- อาชีพทำนาไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม เปรียบเสมือนอาชีพที่ไม่สมศักดิ์ศรี ชาวนาจำนวนไม่น้อยคิดว่าอาชีพทำนาไม่สามารถสร้างความร่ำรวยให้กับตนเองได้ ชาวนารุ่นพ่อแม่ส่วนใหญ่ต้องการให้ลูกตนเองมาสานต่ออาชีพการทำนาจากพ่อแม่ แต่ปัจจุบันรุ่นลูกได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นและไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ส่วนพ่อแม่ด้วยอายุที่มากขึ้นจึงไม่มีแรงที่จะทำนาต่อไป ส่งผลให้ที่นาส่วนหนึ่งถูกทิ้งร้างไปเพื่อทำงานอย่างอื่นหรือทำนาเฉพาะที่ ปล่อยที่นาว่างไว้ในฤดูนาปรัง ทั้งที่บางพื้นที่มีน้ำอุดมสมบูรณ์เพียงพอต่อการทำนาปรัง

ผลกระทบของนาร้าง

1. ด้านอาหาร

- ทัศนคติของชาวนาในจังหวัดปัตตานีโดยรวมแย่ลง โดยเฉพาะในกลุ่มคนหนุ่มสาว การไปทำงานโรงงาน หรือการไปทำงานในประเทศมาเลเซียดูเหมือนจะดูดีกว่าการทำนา แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีชาวนาจำนวนไม่น้อยโดยเฉพาะคนรุ่นพ่อรุ่นแม่ที่ยังให้ความรู้สึกว่าการทำนาเป็นอาชีพที่มีความสำคัญ และยังต้องทำต่อไป โดยไม่มีข้อกังขา ดังเช่น ชาวบ้านในพื้นที่หลายพื้นที่ที่เข้าไปจัดกิจกรรม เช่น บ้านหรั่ง ปาแดลางา ท่ากุโบร์ ป่ากัน และบ้านชะเมา เป็นต้น ชาวบ้านดูเหมือนจะภาคภูมิใจที่ได้ทำ

Prince of Songkla University Pattani Campus

นา และพวกเขามีทัศนคติที่ดีมากต่อการทำนา นอกจากนี้การทำนายังสามารถลดรายจ่ายในครอบครัวอีกด้วย เนื่องจากว่าไม่ต้องไปซื้อข้าวสารแล้วและยังไม่อดตายอีกด้วย

2. ความเป็นครอบครัว

- อาชีพการทำนากับความเป็นครอบครัวนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การที่ยังมีคนรุ่นเก่าที่ยึดการทำนาเป็นอาชีพเป็นการส่งผลทางอ้อมกับให้ความผูกพันกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวกันมากขึ้น ความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวกับพ่อแม่ผ่านกิจกรรมการทำนา จะให้ความหมายลึกซึ้งมากกว่าการที่คนในครอบครัวได้เจอกันในช่วงเทศกาลโดยทั่วไป กล่าวคือ การได้เจอกันในช่วงเทศกาลโดยทั่วไปนั้นคนที่เป็นพ่อแม่หรือปู่ย่าตายาย อาจจะได้สตางค์หรือของฝากจากลูกหลานที่ไปทำงานต่างถิ่น และกลับมาเยี่ยมบ้าน ขณะที่การกลับบ้านของลูกหลานนั้น เพื่อมาช่วยพ่อแม่ปักดำ หรือการเก็บเกี่ยวข้าว ลูกๆ จะได้เห็นหยาดเหงื่อและความเหน็ดเหนื่อยของพ่อแม่ในการทำนา และจะได้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมของการใช้แรงงาน และที่สำคัญจะได้เห็นว่าการพึ่งตนเองนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น

3. ความเอื้ออาทรในชุมชน

- ปัญหานาร้าง นอกจากจะกระทบต่อครอบครัวแล้ว ยังกระทบต่อความเอื้ออาทรในชุมชนอีกด้วย ความเอื้ออาทรที่เกิดจากการทำนานั้นจะเป็นลักษณะการแบ่งปันที่ได้จากการทำนาและความเอื้ออาทรกันในช่วงการเก็บเกี่ยว กล่าวคือ ยังมีกิจกรรมที่เรียกว่า การแชร์แรงงาน คือสมาชิกในกลุ่มจะหมุนเวียนไปเก็บเกี่ยวข้าว กิจกรรมดังกล่าวจะมีทั้งในชุมชนพุทธและมุสลิม

4. วัฒนธรรมข้าว

- ปัญหานาร้างส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมข้าวของชาวนาที่ยังมีให้เห็นจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่ พิธีแรกข้าว พิธีเกี่ยวข้าว พิธีลาซัง พิธีนำข้าวขึ้นฉาง กล่าวคือตั้งแต่การปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวได้เป็นเมล็ดข้าวเปลือก ชาวนาจะประกอบพิธีเกี่ยวกับข้าวแต่ละกิจกรรมเป็นระยะๆ

- พิธีแรกข้าว เมื่อจะเริ่มดำนาหรือเริ่มปักดำต้นกล้า ชาวนาจะกำหนดฤกษ์ โดยวันที่ดีเพื่อปักดำต้นกล้าแรก สัก 5 กอ , 7 กอ และ 9 กอ ในบริเวณมุมใดมุมหนึ่งของแปลงนา หลังจากนั้นจึงปักดำกันจริง พิธีกรรมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสบายใจว่าหลังจากปักดำแล้วจะไม่มีศัตรูข้าวมาทำลาย และไม่ต้องประสบกับปัญหานาเสียหายหรือนาล่ม เรียกว่า ปักดำแล้วจะได้มีข้าวกินนั้นเอง

- พิธีเกี่ยวข้าว ในช่วงการเกี่ยวข้าว เมื่อข้าวเริ่มสุกแล้วก่อนเก็บเกี่ยวข้าวทั้งแปลง ชาวนาจะหาฤกษ์งามยามดี โดยจะเริ่มไปนาประมาณตี 5 ก่อนรุ่นสาง เพื่อไปเก็บเกี่ยวข้าวมาก่อนประมาณครึ่งกำมือและนำมาวางไว้ที่ยุ้งฉาง พิธีกรรมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อความสบายใจไม่มีสัตว์มาทำลายข้าว

- พิธีลาซัง พิธีลาซังจะทำกันที่แปลงนาหลังการเก็บเกี่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขอขมาพระแม่โพสพ ในกรณีที่มีการล่วงเกินต่อแปลงนา ต่อต้นข้าวหรือเมล็ดข้าว และเพื่อขอขอบคุณแม่โพสพที่ประทานข้าวมาให้ด้วยการทำนาประสบผลสำเร็จ จะทำกันเฉพาะในหมู่ชาวไทยพุทธเป็นหลัก

- พิธีนำข้าวขึ้นฉาง หรือพิธีทำขวัญข้าว จะทำกันที่ฉางรวมของหมู่บ้าน จะทำกันก่อนจะนำข้าวที่เก็บเกี่ยวแล้วเข้าเก็บไว้ในฉาง โดยจะทำกันทั้งพิธีทางพุทธ พราหมณ์ อิสลาม พร้อมๆ กัน

Prince of Songkla University Pattani Campus

ในจุดเดียว ในพิธีจะมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น มีการตกแต่งบายศรีข้าว ทำพิธีการเล่นแต่งงาน มีการตำครกสามสาก มุ่งสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน มีการนำข้าวมาประกวด เป็นต้น และที่สำคัญจะมีการนำข้าวของชาวบ้านที่นำมาขึ้นเก็บที่ฉางหมู่บ้าน ข้าวในฉางหมู่บ้านดังกล่าว เก็บไว้ในกรณีที่ใครในหมู่บ้านเดือดร้อนต้องการนำไปเป็นพันธุ์ข้าวปลูกก็มานำไปใช้ได้เลย

ปัญหา/อุปสรรคของการทำนา

- เมื่อปี พ.ศ 2548 ชาวบ้านได้โครงการทำนาหว่านน้ำตมประมาณ 400ไร่ ซึ่งเป็นโครงการนำร่องในการแก้ปัญหาความยากจน ซึ่งรัฐเห็นว่าปัตตานีเป็นพื้นที่ที่มีปัญหานาร้างอย่างหนาแน่น พื้นที่นาถูกทิ้งไว้รกร้างว่างเปล่า ซ้ำยังเป็นสาเหตุหนึ่งของความยากจนของจังหวัด โครงการสาธิตการทำนาหว่านน้ำตม จึงถูกกำหนดขึ้น โดยเป็นการกำหนดและการตัดสินใจมาจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โครงการดังกล่าวจัดขึ้นในพื้นที่ 400 ไร่ ของตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยมีพ่อแม่พี่น้องที่มาจากจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นคนสาธิตการทำนาหว่านน้ำตม และมีการนำเครื่องจักรกลลงมาในพื้นที่ ผลผลิตที่ได้จากโครงการอยู่ในเกณฑ์ดี คือได้ผลผลิต 700 กิโลกรัม ต่อไร่

- นอกจากนี้ในปีเดียวกันชาวบ้านได้เริ่มทำนาหว่านน้ำตม ประมาณ 5,000 ไร่ ตามแนวโครงการเพิ่มผลผลิตจากนาข้าว ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ โดยมีพื้นที่ดำเนินโครงการประมาณ 5,000 ไร่ พอต้นข้าวกำลังเหลืองอร่าม ฝ่ายกรมพัฒนาที่ดินได้ทำโครงการปลูกปาล์มในนาร้าง โดยที่ชาวบ้านไม่ทันจะเก็บเกี่ยวข้าวในพื้นนา กรมพัฒนาที่ดินก็ได้นำรถแบ็คโคมาขุดที่นา ทำให้ต้นข้าวของชาวบ้านที่ทำโครงการทำนาหว่านได้รับความเสียหาย นอกจากนี้ทำให้ชาวบ้านขาดทุน กรมพัฒนาที่ดินที่มาขุดที่นานั้นโดยเจ้าของพื้นที่ไม่ทราบเลย (ผู้นำทางการ) และได้ไปร้องขอให้ชะลอการขุดก่อนเพราะต้องการเก็บเกี่ยวข้าวก่อน แต่ทางฝ่ายกรมพัฒนาที่ดินก็ไม่ฟังทำให้ผลผลิตในนาข้าวเสียหายเป็นจำนวนมาก

- ต้นทุนการผลิตสูง ค่าใช้จ่ายที่สำคัญในการทำนาสูง ไม่ว่าจะเป็นค่าจ้างไถนา ค่าปุ๋ย ค่าเก็บเกี่ยว เป็นต้น เช่น ค่าใช้จ่ายในการเตรียมดิน โดยอยู่ที่ประมาณไร่ละ 700 - 1,000 บาทต่อไร่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแปลงนา ว่ามีกก กระจูด ขึ้นมากน้อยแค่ไหน และโดยสภาพของดินนาที่ปัตตานีมีสภาพเป็นดินเปรี้ยว หากที่นาถูกทิ้งร้างไว้ 1 - 3 ฤดู พืชจำพวก กก กระจูด ปรือ จะเข้ามายึดที่ทันที ซึ่งทำให้การไถนามีความยากลำบากมากขึ้น เป็นสาเหตุให้ค่าจ้างในการเตรียมดินแพงกว่าระดับปกติ

- รองจากค่าจ้างไถนาเตรียมดิน จะเป็นค่าปุ๋ย หากใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนาจะทำให้การทำนามีต้นทุนการผลิตสูง เนื่องจากว่าค่าปุ๋ยในการทำนาจะอยู่ที่ระดับ 400-600 บาทต่อไร่ ส่วนค่าเก็บเกี่ยวหากจ้างรถจักรเก็บเกี่ยวจะต้องเสียค่าจ้างประมาณ 500-600 บาทต่อไร่ หากจ้างเก็บเกี่ยวโดยใช้เกียว ก่าจ้างจะตกราว 600 บาท ต่อไร่ และหากค่าจ้างโดยใช้แกระเก็บเกี่ยวค่าจ้างจะตกราว 1,200 บาทต่อไร่

- ศัตรูนาข้าว เช่น หอยเชอรี่ เพลี้ย หนอน แมลง หนูนา เป็นต้น

- ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเต็มที่

ปัญหาข้อขัดแย้ง

ปัญหาระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน

Prince of Songkla University Pattani Campus

- ปัญหาข้อขัดแย้งในชุมชนนาร้างนั้นส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาเล็ก ๆ ที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ เช่น ปัญหาน้ำขังในสวนยางพารา ปัญหาวัวมากินต้นข้าวของชาวบ้าน ซึ่งปัญหาเหล่านี้สามารถพูดคุยกันได้ และในการพูดคุยนั้นจะเชิญผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ปัญหาเหล่านี้จะไม่ถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ปัญหาระหว่างชาวบ้าน กับ ภาครัฐ

- การช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นการช่วยเหลือแบบฉาบฉวย (แบบเอาผลงานอย่างเดียว)

- องค์การบริหารส่วนตำบลจัดงบซื้อรถไถนาเพื่อไถนาให้กับชาวบ้านในตำบลนาเกตุ โดยคิดค่าไถนาในราคาถูก แต่ทำได้แค่ปีเดียว จากนั้นไม่มีการดำเนินงาน

- ภาครัฐทำโครงการช่วยเหลือเกษตรกร แต่ไม่เคยเข้ามาช่วยเหลืออย่างจริงจัง

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับเครื่องมือจักรกลการเกษตรที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการยุทธศาสตร์จังหวัดปี 2549 โดยกองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สสส.จชต.) ซึ่งมีปัญหาในการนำไปใช้เนื่องจากยังไม่มีการโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่หน่วยงานใด แต่ขณะนี้อยู่ในความดูแลของสำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานี เก็บรักษาที่ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 23 จังหวัดปัตตานี และบางส่วนชาวบ้านได้ขออนุญาตนำไปใช้ในกิจกรรมการทำนาโดยมีคณะกรรมการทั้งภาครัฐและภาคประชาชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

<u>ความต้องการช่วยเหลือ</u>

1. รถไถนาล้อยาง
2. รถไถนาโรตารี เพราะนาร้างมาหลายปี
3. รถเกี่ยวข้าว
4. องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำนาน้ำตม วิธีปราบหอยเชอรี่
5. ปุ๋ย

<u>แนวคิดของชาวบ้านที่มีต่ออาชีพการทำนา</u>

- ถึงแม้ว่าต้นทุนในการทำนาสูง แต่ชาวบ้านก็มีความผูกพันกับการทำนา อย่างไรก็ตามชาวนาก็ต้องทำนา ทำตามกำลังอัตภาพของตนเอง จากการบอกเล่าของชาวบ้านว่า ในพื้นที่ภาคใต้มีอาชีพหลากหลาย เช่น อาชีพทำสวนยาง สวนผลไม้ ทำนา เป็นต้น ซึ่งการทำนานั้นเป็นอาชีพรอง พอถึงฤดูทำนาก็ทำนา ทำให้สามารถมีข้าวกินตลอดทั้งปีและถ้าเหลือจากการบริโภคในครัวเรือนก็นำไปขายส่งผลให้ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้รายได้ยังได้จากการทำสวนยางหรือสวนผลไม้ ถ้าชาวบ้านยังทำนากันอยู่ก็จะมีข้าวกิน เพราะถ้าหากชาวบ้านเลิกทำนา ก็จำเป็นต้องซื้อข้าวจากภายนอก เช่น ภาคอีสาน ภาคกลาง ทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มแทนที่จะได้รายได้จากการทำนาด้วย และเกิดรายได้เพียงทางเดียวจากการทำสวน ดังนั้นการทำนายังอยู่ในสายเลือดของลูกชาวนา ถึงแม้อายุจะมากและต้นทุนการผลิตสูง ผนวกกับเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ตาม

Prince of Songkla University Pattani Campus

6.1.2 รายงานการจัดเวทีชาวบ้านในระดับพื้นที่

1) พื้นที่ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

1.1 ข้อมูลทั่วไปของตำบลพร่อน จังหวัดนราธิวาส

จากการบอกเล่าสืบต่อๆกันมา คำว่า พร่อน มาจากตำนานเดิมว่า ได้มีพระพุทธรูปลอยน้ำมาและชาวบ้านได้อัญเชิญมาประดิษฐานบนฝั่งในที่โล่งแจ้งตากแดด ตากฝน เมื่อชาวบ้านเดินทางผ่านไปมาจะเห็นพระพุทธรูปอยู่กลางแจ้งชาวบ้านมีความรู้สึกว่าพระพุทธรูปคงจะร้อนจึงพูดว่า พระร้อน ต่อมาจึงได้เพี้ยนเป็น พะร่อน หรือ พร่อน ซึ่งได้ใช้เป็นชื่อตำบลมาจนถึงปัจจุบัน

1.2 ลักษณะทั่วไปของการทำนา

- การทำนาของตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เป็นการทำนาปี เนื่องจากว่ามีปัญหาเรื่องของพื้นที่การทำนาที่ต่างระดับ การทำนาปีของที่นี้จะใช้พันธุ์ข้าวไวต่อแสง คือเป็นพันธ์ข้าวที่ปลูกได้เฉพาะในฤดูฝน หรือที่เกษตรกรเรียกว่าข้าวนาปี ข้าวนาปีนี้เป็นพันธุ์ข้าวที่มีการออกดอกตามฤดูกาล เพราะต้นข้าวต้องการช่วงแสงจำเพาะเพื่อการออกดอก ไม่ว่าจะปลูกข้าวพันธุ์นั้นเมื่อใด เช่น พันธุ์ข้าวสังหยด ข้าวกระดังงา

1.3 พันธุ์ข้าว

- พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรตำบลพร่อนใช้จะเป็นพันธุ์ข้าว ที่รัฐส่งเสริมและใช้พันธุ์ข้าวพื้นเมืองในการทำนาปี พันธุ์ข้าวที่ทนต่อดินเปรี้ยวเป็นพันธ์ข้าวที่ปลูก เช่น พันธุ์ชัยนาท เฉี้ยงพัทลุง และพันธุ์ข้าวเบาจากประเทศมาเลเซีย

1.4 วิถีชีวิตการทำนาจากอดีตสู่ปัจจุบัน

อดีต

1. ทำนาเต็มพื้นที่นา
2. ได้ผลผลิตปริมาณมาก
3. ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีในท้องถิ่น
4. มีการเผาซังข้าว ถ้าไม่เผาจะ
5. ทำนาปี
6. ไม่ใส่ปุ๋ยเคมี ใช้แต่ปุ๋ยคอก
7. ใช้แกะในการเก็บเกี่ยว
8. มีการลงแขก (ช่วยกัน) เป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชนหมู่คณะ
9. มีภัยธรรมชาติบ้างเล็กน้อย เช่นฝนแล้ง
10. ใช้วัว ควายในการไถนา
11. ไถ 3 ครั้ง คือการไถดะ การไถแปร และการทำเทือก
12. สัตรูพืชทำลาย เช่น หนูนา แมลงหล่า

Prince of Songkla University Pattani Campus

13. การทำนาเริ่มทำเดือนมิถุนายน-เดือนธันวาคมของทุกปี

ปัจจุบัน

1. พื้นที่นาต่างระดับทำให้การระบายน้ำไม่ทั่วถึงพื้นที่นา
2. สภาพดินเสื่อมโทรมเนื่องจากว่าที่นี้มีสภาพเป็นเปรี้ยว
3. ทำนาจริงๆประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์
4. ไม่มีคนทำนา เพราะว่าบรรดาลูกๆ ได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และออกไปทำงาน นอกบ้าน
5. ไถนาด้วยเครื่องจักร (รถไถคนเดินตาม) ค่าจ้างไร่ละ 700-800 บาท
6. ใช้พันธุ์ข้าวที่รัฐส่งเสริม เช่น ข้าวสังหยด (ไวต่อแสง) ข้าวหอมกระดังงา (ข้าวดั้งเดิม)
7. ทำนาปี
8. ใช้ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยยูเรีย (เนื่องจากสะดวก ได้ผลดี แต่ราคาแพง)
9. จ้างรถเก็บเกี่ยวในการเก็บเกี่ยวข้าว
10. มีการลงแขกน้อยมาก
11. มีภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง
12. ศัตรูพืชทำลายต้นข้าว เช่น แมงหล่า หอยเชอรี หนู แมงลูกเต่า
13. ไม่มีการซื้อข้าวจากข้างนอก
14. ใช้พันธุ์ข้าวเบาจากมาเลเซีย ใช้เวลาในการทำนาประมาณ 120 วัน สามารถเก็บเกี่ยวได้
15. ใช้น้ำจากชลประทาน
16. บางพื้นที่ทำนาปรัง

1.5 การเตรียมพื้นที่นา

- การปลูกข้าวไม่ว่าจะด้วยวิธีการหว่านหรือปักดำ การเตรียมพื้นที่การปลูกเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การปลูกข้าวประสบความสำเร็จ การเตรียมดินที่ดีจะต้องมีการไถดะ ไถแปรพื้นที่ เพื่อกำจัดวัชพืช ต้องมีการปรับปรุงพื้นที่ให้เรียบ สม่ำเสมอ ไม่มีแอ่งน้ำ หรือส่วนที่เป็นโคก ที่ดอน สามารถควบคุมการให้น้ำได้ แม้ว่าการเตรียมพื้นที่อย่างพิถีพิถัน ในปีแรกจะทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากก็ตาม

ขั้นตอนการเตรียมพื้นที่ปลูก

- การไถดะ ทำการไถหลังจากเกี่ยวข้าวแล้ว จากนั้นปล่อยน้ำเข้ามา พอให้ดินชุ่มน้ำทิ้งไว้ประมาณ 5- 10 วัน ทั้งนี้เพื่อให้เมล็ดวัชพืชที่ร่วงลงในดินได้งอกออกเป็นต้นอ่อนก่อน

- การไถแปร หรือการใช้ลูกตุบตี เพื่อย่อยดินให้มีขนาดเล็กลงและทำลายต้นอ่อนของวัชพืชที่งอกขึ้นมา ทำเช่นนี้ 2-3 ครั้ง ทิ้งระยะห่าง 4-5 วัน หลังจากนั้นระบายน้ำเข้านาขังน้ำไว้ 2-3 สัปดาห์ ก็จะสามารถลดการระบาดของวัชพืชได้

Prince of Songkla University Pattani Campus

- การคราด หลังจากการขังน้ำจะมีวัชพืชอีกรุ่นหนึ่งที่ขึ้นมา จึงทำการคราดหรือทุบ ทำลายวัชพืชอีกครั้ง กำจัดเศษวัชพืชที่ลอยและติดอยู่ตามกันนา จากนั้นระบายน้ำออก

- การทำเทือก หลังจากระบายน้ำออกให้ทำการตีเทือก และปรับพื้นที่ผิวหน้าดินให้สม่ำเสมอ เกษตรกรบางรายที่ใช้ลูกทุบหรืออีขลุกย่ำลงบนหญ้าหรือฟางข้าวให้จมลงไปในดินแทนการไถนา ดังนั้น หลังจากย่ำลงเปื่อยอย่างน้อย 3 สัปดาห์ แล้วย่ำทำเทือก ปรับพื้นที่เพื่อปลูกข้าวต่อไป

<u>การเตรียมหว่านหรือการปักดำ</u>

- ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จะทำนาปีและใช้วิธีการปักดำ มีขั้นตอนดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 คือ ก่อนการหว่านกล้านั้นจะต้อง แช่เมล็ดพันธุ์ในน้ำนาน 24 ชั่วโมง แล้วนำไปหุ้มอีก 36-48 ชั่วโมง จึงนำไปหว่านในแปลงกล้าที่เตรียมดินไว้ดีแล้ว การหว่านกล้าลงบนแปลงนั้นต้องให้สม่ำเสมอทั่วทั้งแปลง แปลงตกกล้า ควรปล่อยให้ว่างไว้ไม่ต้องปลูกข้าวเพื่อป้องกันข้าวเรื้อ ควรไถแปลงกล้าตากทิ้งไว้หลังจากทำการถอนต้นกล้าหมดแปลงแล้ว

ขั้นตอนที่ 2 คือ การถอนต้นกล้านั้นเมื่อต้นกล้ามีอายุประมาณ 20 - 30 วันและการถอนต้นกล้าควรถอนอย่างระมัดระวังอย่าให้กล้าช้ำมาก ส่วนต้นกล้าที่ถอนเสร็จแล้ว ควรนำไปปักดำโดยเร็ว กล้าที่ถอนควรแช่น้ำอยู่ตลอดเวลา สำหรับในพื้นที่ดินเปรี้ยวใช้ต้นกล้าอายุ 30 - 40 วัน ในการปักดำ

ขั้นตอนที่ 3 คือ การปักดำนั้นควรเลือกต้นกล้าที่แข็งแรง ปราศจากโรค แมลงรบกวน ไม่ใช้กล้าย่างปล้อง การปักระดับน้ำไม่ลึกเกินไป ไม่ปักดำลงไปในดินให้ลึกมากนัก เพราะจะทำให้การแตกกอช้าหรือลดจำนวนการแตกกอลง สำหรับพันธุ์ข้าวต้นเตี้ย ระยะ 25 X 25 เซนติเมตร สำหรับพันธุ์ข้าวต้นสูงปักดำจับละ 3 ต้น

<u>ศัตรูและวัชพืช</u>

ศัตรูที่ทำลายที่ความเสียหายแก่นาข้าวของตำบลพร่อน ได้แก่

1. แมลงหล่า หรือเพลี้ยหล่า เป็นแมลงศัตรูข้าวชนิดปากดูด โดยอาศัยดูดกินน้ำเลี้ยงตามโคนกอข้าว บริเวณที่ถูกทำลายจะเป็นสีน้ำตาลและสามารถทำลายต้นข้าวได้ถูกระยะของการเจริญเติบโตตั้งแต่ต้นกล้าจนถึงข้าวระยะออกรวง แมลงหล่าจะทำลายต้นข้าวในเวลากลางคืน

<u>การป้องกันกำจัด</u>

1. แมลงหล่า มีพฤติกรรมชอบเล่นไฟเวลากลางคืน ช่วงที่ระบาด ควรใช้แสงไฟล่อแมลง ดักจับและทำลายเสีย

2. ปลูกพันธุ์ข้าวที่มีอายุการเก็บเกี่ยวสั้น เพื่อลดการเพิ่มจำนวนของแมลงหล่าในนาข้าว

3. กำจัดวัชพืชที่ขึ้นหนาแน่นในนาข้าว

4. หมั่นตรวจแปลงนาสม่ำเสมอ

5. แมลงสิง พบทั่วไปในทุกที่ที่มีการทำนา แต่จะรุนแรงเฉพาะพื้นที่ ตัวอ่อนเมื่อฟักออกจากไข่ใหม่ ๆ จะดูดกินน้ำเลี้ยงหรือน้ำนมจากเมล็ดข้าว ทำให้ข้าวลีบหรือเมล็ดไม่สมบูรณ์ สามารถบินจากแปลงนาหนึ่งไปยังแปลงนาหนึ่ง โดยปกติจะบินเวลากลางคืน เมื่อระบาดในนาข้าวจะมีกลิ่นเหม็นเขียว

Prince of Songkla University Pattani Campus

การป้องกันและการกำจัด

1. ใช้สวิงจับตัวอ่อนและตัวแก่ตามรวงข้าวมาทำลายทิ้ง

2. ในระยะข้าวน้ำนม ถ้าพบแมลงสิงมากกว่า 4 ตัวต่อตารางเมตร ควรใช้สารฆ่าแมลงในการป้องกันกำจัด

3. หนู หนูจัดเป็นศัตรูข้าวที่มีความสำคัญในการปลูกข้าว เพราะหนูสามารถทำลายข้าวได้ตั้งแต่ระยะเริ่มปลูกโดยเก็บกินเมล็ดข้าวที่หว่านในแปลงนา และการกำจัดหนูถ้ามีมากนักก็จะใช้วิธีการดัก ด้วยกรง

4. หอยเชอรี่ จัดเป็นสัตว์กินข้าวใหม่ ที่เพิ่งจะระบาดทำความเสียหายต่อต้นข้าว หอยเชอรี่จะกัดกินทำลายต้นข้าวตั้งแต่ระยะของต้นกล้า อายุประมาณ 10 วัน จนถึงระยะข้าวแตกกอ โดยการกัดส่วนโคนต้นข้าวเหนือพื้นดินประมาณ 1.0 - 1.5 นิ้ว หลังจากนั้นจะกินส่วนใบที่ลอยน้ำจนหมด

การป้องกันและการกำจัด

1. ใช้ตาข่ายไนล่อนตาถี่ ดักจับหอยเชอรี่ขณะสูบน้ำ

2. ใช้ใบมะละกอในการกำจัดหอยเชอรี่

การเก็บเกี่ยว

- การเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวของตำบลพร่อนก็เหมือนกับพื้นที่อื่นไม่ว่าจะเป็นนาปรังหรือนาปี ซึ่งการเก็บเกี่ยวในระยะเวลาที่ถูกต้อง เหมาะสม จะทำให้ได้ข้าวมีคุณภาพ ก่อนที่จะมีการเก็บเกี่ยวบางพื้นที่จะมีประเพณีในการเก็บเกี่ยว แต่ทั้งนี้แล้วแต่ความเชื่อของแต่ละคน

- ส่วนการเก็บเกี่ยวนั้นจะใช้อุปกรณ์หลายชนิด เช่น เกษตรกรจะใช้เคียวเกี่ยวข้าวหลังจากนั้นจะนำไปฟัด ใช้แกระ หรือบางพื้นที่จะใช้รถเกี่ยวในการเก็บเกี่ยวข้าว

สาเหตุของนาร้าง

1) การปลูกยางพารา

- การทำสวนยางพาราเป็นอีกอาชีพหลักในจังหวัดนราธิวาส ปัจจุบันแนวโน้มการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราในพื้นที่นามากขึ้น และสาเหตุที่สำคัญของปัญหานาร้าง เกิดจากเกษตรกรให้ความสำคัญกับการทำสวนยางพารา เพราะชาวบ้านมีความคิดว่า การทำนานั้นกว่าจะได้เงินสดต้องใช้เวลาหลายเดือน ตั้งแต่การเตรียมดิน หว่าน ปักดำดูแลรักษา เก็บเกี่ยว ต้องใช้เวลานาน 4 – 6 เดือน ขึ้นอยู่กับเมล็ดพันธ์ข้าว ยิ่งกว่านั้นในบางฤดูกาลที่โชคไม่เข้าข้าง เกษตรกรต้องประสบกับปัญหานาล่มเนื่องจากน้ำท่วมเสียอีก ในขณะการสวนยาวพารา เกษตรกรจะได้เงินสด

- การปลูกยางพาราในพื้นที่นาร้างหรือนาที่ยังไม่ร้าง แต่เจ้าของที่นาสนใจที่จะเปลี่ยนการทำนาไปสู่อาชีพการทำสวนยางพารานั้น การปลูกยางพาราในพื้นที่นาร้างนั้น เกษตรกรยังขาดข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับการทำสวนยางพาราในพื้นนาเพียงแต่ว่าการทำสวนยางพารานั้นมีราคาสูงก็เลยมีความสนใจที่จะปลูกยาง การปลูกยางพาราในพื้นที่นาโดยการยกร่องนั้น ลำต้นจะเป็นปกติเฉพาะใน 3 ปี แรกเท่านั้น

Prince of Songkla University Pattani Campus

หลังจากนั้นลำต้นจะโตช้ามาก ยางที่ครบอายุที่จะกรีดได้จะมีขนาดลำต้นเล็กกว่าปรกติมาก และแน่นอนปัญหาความไม่สมบูรณ์ของลำต้น ย่อมส่งผลต่อผลผลิตอย่างแน่นอน

2) การปลูกปาล์มน้ำมัน

- ในเมื่อพื้นที่นาถูกปล่อยทิ้งร้างโดยไม่ก่อประโยชน์มากขึ้น ประกอบกับทางการเองโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ให้การส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันเพื่อการผลิตไบโอดีเซลเป็นพลังงานทดแทน คือ เปลี่ยนนาร้างให้เป็นนาปาล์ม ชาวนาหรือเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่เข้าร่วมโครงการ นาที่มีอยู่ไม่ได้ทำอยู่แล้วโดยทิ้งร้างไว้ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร เมื่อรัฐให้ทุกอย่างฟรี ตั้งแต่การยกร่องเตรียมพื้นที่ พันธ์ และปุ๋ย ของต้นปาล์มอายุได้ 3 ปี เกษตรกรลงทุนแค่แรงงานในการดูแลสวนเท่านั้น อย่างไรก็ตามตัวเกษตรกรเองก็เต็มไปด้วยความกังวลในประเด็นของความแน่นอนของปริมาณผลผลิตที่จะออกมาจะได้ผลหรือเปล่า เพราะว่าพันธุ์น้ำมันที่ปลูกนั้นจะเป็นตัวผู้หรือตัวเมีย นอกจากนี้การปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่นาร้างต้องประสบกับปัญหาหนูมากินต้นอ่อนของต้นปาล์ม ดังนั้นพื้นที่นาจำนวนไม่น้อยที่ อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำนาต้องถูกเปลี่ยนเป็นการปลูกปาล์ม

- ปัญหาน้ำท่วมขังที่นา และเป็นการท่วมซ้ำซาก เป็นเหตุให้ชาวบ้านขยาดละทิ้งที่นาให้นาร้างในที่สุด จากการศึกษาพบว่าในอดีต การเกิดปัญหาน้ำท่วมที่นา จนประสบปัญหานาล่ม จะมีน้อยมาก เว้นแต่บางปีที่มีฝนตกอย่างหนัก จนเกิดสภาพน้ำท่วมใหญ่ จึงจะสร้างความเสียหายให้กับนาข้าว แต่ปัจจุบันกลับพบว่าชาวนาบางพื้นที่ต้องประสบกับปัญหาล่มถี่มากทั้งๆที่ไม่ได้มีฝนตกอย่างหนัก จึงเกิดสภาพน้ำท่วมใหญ่ก็ตาม สาเหตุสำคัญที่ทำให้ที่นาบางพื้นที่ต้องประสบกับปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก จนทำให้ที่นาต้องปล่อยทิ้งร้าง คือ การสร้างถนนที่ยกพื้นสูงและปัญหาคันคลองส่งน้ำขวางทางน้ำ

- สภาพดินเสื่อมโทรม จากการจัดเวทีและการสอบถามกับชาวบ้านที่นี้ ทำให้ทราบว่าพื้นที่ทำนาของที่นี่มีสภาพเป็นดินเปรี้ยวทำให้การทำนาไม่ค่อยจะได้ผลเท่าไร แต่เนื่องจากว่าชาวบ้านที่เป็นรุ่นพ่อรุ่นแม่มีใจรักในการทำนา จึงได้ทำนาตลอด แต่ที่นี่จะทำนาปีมากกว่าการทำนาปรัง

- ไม่มีคนทำนา จากการบอกเล่าของกำนันตำบลพร่อนและชาวบ้านที่นี้ ทำให้ทราบว่าไม่มีคนที่จะทำอาชีพนี้แล้ว เพราะว่าคนหนุ่มสาวได้เรียนสูงๆ ทำให้ไม่อยากทำอาชีพนี้ ประกอบกับไปทำงานยังต่างถิ่นและต่างประเทศ ปัจจุบันคนที่ทำนาเป็นคนแก่มากกว่าคนหนุ่มสาว

- พื้นที่นาต่างระดับ การมีพื้นที่นาต่างระดับทำให้การทำนามีปัญหาเกี่ยวกับการระบายน้ำในพื้นที่นาและไม่สามารถทำนาปีละหลายครั้งได้

<u>ปัญหา/อุปสรรคในการทำนา</u>

1. ต้นทุนการผลิตสูง ค่าใช้จ่ายที่สำคัญในการทำนาสูง ไม่ว่าจะเป็นค่าจ้างไถนา ค่าปุ๋ย ค่าเก็บเกี่ยว เป็นต้น เช่น ค่าใช้จ่ายในการเตรียมดิน โดยอยู่ที่ประมาณไร่ละ 700 - 900 บาทต่อไร่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแปลงนา ว่ามีกก กระจูด ขึ้นมากน้อยแค่ไหน และโดยสภาพของดินนาที่มีสภาพเป็นดินเปรี้ยว หากที่นาถูกทิ้งร้างไว้ 1 - 3 ฤดู พืชจำพวก กก กระจูด ปรือ จะเข้ามายึดที่ทันที ซึ่งทำให้การไถนามีความยากลำบากมากขึ้น เป็นสาเหตุให้ค่าจ้างในการเตรียมดินแพงกว่าระดับปกติ

Prince of Songkla University Pattani Campus

2. รองจากค่าจ้างไถนาเตรียมดิน จะเป็นค่าปุ๋ย หากใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนาจะทำให้การทำนามีต้นทุนการผลิตสูง เนื่องจากว่าค่าปุ๋ยในการทำนาจะอยู่ที่ระดับ 400 - 600 บาทต่อไร่ ส่วนค่าเก็บเกี่ยวหากจ้างรถจักรเก็บเกี่ยวจะต้องเสียค่าจ้างประมาณ 500 - 600 บาทต่อไร่ หากจ้างเก็บเกี่ยวโดยใช้เคียว ค่าจ้างจะตกราว 600 บาท ต่อไร่ และหากค่าจ้างโดยใช้แกระเก็บเกี่ยวค่าจ้างจะตกราว 1,200 บาทต่อไร่

3. ศัตรูนาข้าว หอยเชอรี่ เพลี้ย หนอน แมลงหล่า แมลงสิง หนูนา เป็นต้น

4. ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน

5. ปัญหาภัยธรรมชาติ

ปัญหาข้อขัดแย้งในชุมชน

ปัญหาระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน

- ปัญหาข้อขัดแย้งในชุมชนนาร้างนั้นส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาเล็ก ๆ ที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ เช่น ปัญหาน้ำขังในสวนยางพารา ปัญหาวัวมากินต้นข้าวของชาวบ้าน ซึ่งปัญหาเหล่านี้สามารถพูดคุยกันได้ และในการพูดคุยนั้นจะเชิญผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ปัญหาเหล่านี้จะไม่ถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ปัญหาระหว่างชาวบ้านกับภาครัฐ

1. การช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นการช่วยเหลือแบบฉาบฉวย (แบบเอาผลงานอย่างเดียว)

2. ภาครัฐทำโครงการช่วยเหลือเกษตรกร แต่ไม่เคยเข้ามาช่วยเหลืออย่างจริงจัง

สิ่งที่อยากให้ช่วย

1. การปราบศัตรูพืช
2. ส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีกว่าเดิม
3. ปรับพื้นที่นาให้สม่ำเสมอ
4. ปรับปรุงระบบน้ำชลประทานให้ทั่วทุกพื้นที่
5. สนับสนุนอุปกรณ์การทำนา เช่น รถไถล้อยาง รถเก็บเกี่ยว
6. สนับสนุนปุ๋ย (เพื่อให้สามารถซื้อได้ในราคาถูก)
7. ตลาดข้าว เช่น ตลาดข้าวเปลือก ตลาดข้าวสาร
8. อยากให้มีตลาดรับซื้อพันธ์ข้าวเพราะว่าปัจจุบันมีน้อย

ปัญหาของตำบลพร่อน

1. อาชีพ (รายได้น้อย)
2. ปัญหายาเสพติด
3. ความไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
4. มีหนี้สินทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชน
5. หมู่ที่ 2, 3 และ 5 มีหนังสือที่ดิน นส. 3 ซึ่งทับที่ดินป่าสงวนประมาณ 500 ไร่
6. งบประมาณของรัฐไม่ถึงระดับชุมชน

Prince of Songkla University Pattani Campus

7. เมื่อมีโครงการลงมาสู่ชุมชน ให้ติดตามอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ไม่ใช่มาเหมือนไฟไปเหมือนน้ำ

แนวคิดของชาวบ้านที่มีต่ออาชีพการทำนา

- จากการสอบถามและการพูดคุยกับชาวบ้านทำให้ทราบว่าชาวบ้านที่นี้มีความภาคภูมิใจที่ได้ทำนา ถึงแม้ว่าการทำนาของพวกเขาที่นี่จะได้ผลผลิตไม่ค่อยดีก็ตาม แต่พวกเขาก็ยังรักที่จะทำนาต่อไป เพราะว่าอาชีพการทำนาเป็นอาชีพที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมา

2) พื้นที่ตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2.1 ข้อมูลทั่วไปของตำบลพร่อน อำเภอ จังหวัดยะลา

- ประวัติความเป็นมาของตำบลพร่อน ตำบลพร่อนก่อตั้งเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2378 ตั้งอยู่ทางทิศทางตะวันตกของอำเภอเมืองยะลา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและมีเนินเขาเตี้ยๆ เหมาะการแก่การเกษตร

- คำว่า พร่อน ซึ่งใช้เป็นชื่อตำบลนั้นได้มีเรื่องเล่าสืบกันว่าในอดีตที่ผ่านมามีนายพรานคนหนึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถในการล่าสัตว์ป่ามาก ชาวบ้านเรียกนายพรานนี้ว่าโต๊ะเพชรหรือโต๊ะพรานและอาณาบริเวณบ้านที่นายพรานอยู่นั้น ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านพราน ต่อมาได้เพี้ยนเป็นพร่อน ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของหมู่ที่ 1 บ้านพร่อน ตำบลพร่อน ซึ่งเมื่อทางราชการได้แบ่งการปกครองเป็นตำบลจึงได้ชื่อหมู่บ้าน พร่อนเป็นชื่อตำบลพร่อนจนถึงปัจจุบัน ตำบลพร่อนมี 6 หมู่บ้าน คือ

บ้านพร่อน	มีครัวเรือน 71 ครัวเรือน	ชาย 185 คน หญิง 189 คน
บ้านดูซง	มีครัวเรือน 174 ครัวเรือน	ชาย 419 คน หญิง 429 คน
บ้านตาลา	มีครัวเรือน 216 ครัวเรือน	ชาย 501 คน หญิง 489 คน
บ้านท่าวัง	มีครัวเรือน 92 ครัวเรือน	ชาย 213 คน หญิง 232 คน
บ้านควน	มีครัวเรือน 131 ครัวเรือน	ชาย 337 คน หญิง 387 คน
บ้านจาหนัน	มีครัวเรือน 177 ครัวเรือน	ชาย 605 คน หญิง 621 คน

- ลักษณะภูมิประเทศมีสภาพเป็นเขาสูงต่ำสลับกัน ทางด้านตะวันออกและค่อยๆ ลาดต่ำลงเป็นที่ราบจนกระทั่งเป็นที่ลุ่มบางส่วนได้แก่ บริเวณ หมู่ 4 , 5 , 6 เป็นที่ราบได้แก่ หมู่ 1 , 2 , 3 และเป็นที่ลุ่มน้ำขังทุกปี คือ หมู่ 3 , 5 , 6 บางส่วน

2.2 ลักษณะทั่วไปของการทำนา

- สภาพการทำนาของตำบลพร่อน จังหวัดยะลานั้นมีการทำนาน้อย นอกจากนี้การทำนาที่นี้จะเป็นการทำนาปีและทำนาปรัง การหว่านกล้านั้นจะใช้เวลาประมาณ 17–18 วัน และจะหว่านกล้าในช่วงเดือนมีนาคมของทุกปี

2.3 พันธุ์ข้าว

- พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรตำบลพร่อนใช้จะเป็นพันธ์ข้าวชัยนาท

Prince of Songkla University Pattani Campus

2.4 วิถีชีวิตในการทำนาจากอดีตสู่ปัจจุบัน

- การไถนากับสัตว์เลี้ยง ได้แก่ วัวและควาย
- การไม่ใช้สารเคมี
- ใช้ปุ๋ยคอก มูลค้างคาว
- การใช้แกะในการเกี่ยวข้าว

<u>ปัจจุบัน</u>

1. ทำนาปรัง นาดำ
2. ใช้พันธุ์ชัยนาท พันธุ์ กข 7 และ กข 11 แต่เปลี่ยนเพราะข้าวไม่อร่อย
3. ใช้เคียวในการเก็บเกี่ยว จากนั้นนำไปฟัด
4. หว่านกล้าประมาณเดือนมีนาคม 17-18 วัน
5. เมื่อก่อนได้ผลผลิตประมาณ 40 ถัง/ไร่ (พันธ์ ก.ข. 11) ปัจจุบันใช้พันธุ์ชัยนาท 70
6. ประมาณ 120 วัน สามารถเก็บเกี่ยวได้
7. พันธุ์ข้าวกิโลกรัมละ 15 บาท
8. ค่าปุ๋ยไร่ละ 500 บาท

2.5 การเตรียมพื้นที่นา

- การปลูกข้าวไม่ว่าจะด้วยวิธีการหว่านหรือปักดำ การเตรียมพื้นที่การปลูกเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การปลูกข้าวประสบความสำเร็จ การเตรียมดินที่ดีจะต้องมีการไถดะ ไถแปรพื้นที่ เพื่อกำจัดวัชพืชต้อมีการปรับปรุงพื้นที่ให้เรียบ สม่ำเสมอ ไม่มีแอ่งน้ำ หรือส่วนที่เป็นโคกที่ดอน สามารถควบคุมการให้น้ำได้ แม้ว่าการเตรียมพื้นที่อย่างพิถีพิถัน ในปีแรกจะทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากก็ตาม

2.6 ขั้นตอนการเตรียมพื้นที่ปลูกข้าวอย่างถูกต้อง

- การไถดะ ทำการไถหลังจากเกี่ยวข้าวแล้ว จากนั้นปล่อยน้ำเข้ามา พอให้ดินชุ่มน้ำทิ้งไว้ประมาณ 5-10 วัน ทั้งนี้เพื่อให้เมล็ดวัชพืชที่ร่วงลงในดินได้งอกออกเป็นต้นอ่อนก่อน

- การไถแปร หรือการใช้ลูกตุบตี เพื่อย่อยดินให้มีขนาดเล็กลงและทำลายต้นอ่อนของวัชพืชที่งอกขึ้นมา ทำเช่นนี้ 2 -3 ครั้ง ทิ้งระยะห่าง 4-5 วัน หลังจากนั้นระบายน้ำเข้านาขังน้ำไว้ 2 - 3 สัปดาห์ ก็จะสามารถลดการระบาดของวัชพืชได้

- การคราด หลังจากการขังน้ำจะมีวัชพืชอีกรุ่นหนึ่งที่ขึ้นมา จึงทำการคราดหรือทุบทำลายวัชพืชอีกครั้ง กำจัดเศษวัชพืชที่ลอยและติดอยู่ตามคันนา จากนั้นระบายน้ำออก

- การทำเทือก หลังจากระบายน้ำออกให้ทำการตีเทือก และปรับพื้นที่ผิวหน้าดินให้สม่ำเสมอ เกษตรกรบางรายที่ใช้ลูกทุบหรืออีขลุกย่ำลงบนหญ้าหรือฟางข้าวให้จมลงไปในดินแทนการการไถนา ดังนั้นหลังจากย่ำลงเปื่อยอย่างน้อย 3 สัปดาห์ แล้วย่ำทำเทือก ปรับพื้นที่เพื่อปลูกข้าวต่อไป

Prince of Songkla University Pattani Campus